

DRUŠTVO
STATISTIČARA
I DEMOGRAFA
CRNE GORE

POPIS 2023. NIJE OBUHVATIO SVAKOG DESETOG DRŽAVLJANINA SA PREBIVALIŠTEM U CRNOJ GORI I SVAKOG DRUGOG STRANCA

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

SEE / CHECK

**Funded by
the European Union**

O PROJEKTU

Ovo istraživanje sprovedeno je u okviru projekta pod nazivom „The Population Census in Montenegro: A Tool for Development or a Source of Misinformation?“, koje Društvo statističara i demografa Crne Gore (DSD) realizacije u saradnji sa SEECheck mrežom. Projekat finansira Evropska unija, a njegov glavni cilj je jačanje otpornosti relevantnih aktera – uključujući medije, nevladine organizacije i građane – na pogrešno tumačenje i zloupotrebu podataka iz popisa stanovništva. Kroz kreiranje kredibilnog sadržaja i pokretanje digitalne kampanje, projekat će unaprijediti razumijevanje podataka popisa i smanjiti širenje dezinformacija.

Peta tema istraživanja bavi se nepopisanim stanovništvom, odnosno licima koja nijesu obuhvaćena Popisom stanovništva 2023. godine. Razlozi za izostanak uključuju fizičku odsutnost, nedostupnost tokom popisa ili nespремnost da se učestvuje, dok je poseban izazov neadekvatan obuhvat stranaca, što otežava planiranje javnih politika i integracionih mjera.

Ostajemo otvoreni za vaša pitanja u vezi sa tumačenjem i interpretacijom popisnih podataka koja nam možete dostaviti na mail adresu dsd@demostats.me.

Društvo statističara i demografa

UVOD

Popis stanovništva iz 2023. godine imao je zadatak da pruži potpunu i preciznu sliku o broju, strukturi i rasporedu stanovništva Crne Gore. Iako je realizovan uz primjenu međunarodnih standarda, poređenje zvaničnih rezultata Uprave za statistiku sa administrativnim evidencijama Ministarstva unutrašnjih poslova otvara važno pitanje – ko su lica koja nijesu popisana?

Prema evidencijama MUP-a, na referentni datum popisa (31. oktobar 2023. godine) u Crnoj Gori je imalo prebivalište, boravište ili legalni boravak ukupno 781.772 lica. Nasuprot tome, prema konačnim rezultatima popisa, obuhvaćeno je 673.203 lica, od čega je 5.553 označeno kao dvostruko popisani, stranci koji ne ispunjavaju kriterijum uobičajenog boravka, ili lica koja nijesu jedinica popisa. To znači da je više od 114.000 osoba ostalo izvan demografske slike države.

Ko su ti ljudi? Gdje su i zašto nijesu popisani?

U susret Svjetskom danu stanovništva, koji se obilježava 11. jula, posebno je važno otvoriti prostor za odgovoran i argumentovan dijalog o “nevidljivoj” populaciji, kako među državljanima Crne Gore, tako među strancima koji ovdje žive, rade ili privremeno borave. Jer pitanje obuhvata stanovništva nije samo statistička tema, to je važno društveno pitanje koje direktno utiče na jednakost pristupa pravima, uslugama i resursima. Ako znatan dio ljudi ostane izvan statističkog sistema, postoji ozbiljan rizik da ostane i izvan sistema javnih politika. Upravo zato, pouzdanost i potpunost podataka o stanovništvu moraju biti zajednički interes, stručne zajednice, donosilaca odluka i društva u cjelini.

KO SU JEDINICE POPISA?

Shodno Zakonu o popisu stanovništva iz 2023. godine i Metodologiji popisa stanovništva,¹ jedinicom popisa (licima) se smatraju:

- državljani Crne Gore koji imaju prebivalište ili boravište u Crnoj Gori,
- stranci (državljanima druge države ili lica bez državljanstva) koji imaju stalni ili privremeni boravak u Crnoj Gori, kao i
- stranci kojima je uobičajeno mjesto boravka u Crnoj Gori.

Navedena lica se popisuju bez obzira da li se u vrijeme popisa nalaze van Crne Gore, ukoliko je njihovo domaćinstvo koje daje podatke, u Crnoj Gori. Sa tim u vezi ukupan broj očekivanih jedinica u popisu iznosio je 781.772 lica.

JEDINICE POPISA	MUP, 31.10.2023. godine
1. Državljanima Crne Gore sa prebivalištem u Crnoj Gori	683.078
2. Strani državljani sa privremenim ili stalnim boravkom u Crnoj Gori	98.694
2.1 Strani državljani sa stalnim ili boravkom dužim od godinu dana	58.856
2.2 Strani državljani sa boravkom kraćim od godinu dana	39.838
UKUPNO	781.772

Izvor: Ministarstvo unutrašnjih poslova

¹ Uprava za statistiku: Metodologija za pripremu, organizaciju i sprovođenje popisa, str.21

NEPOPISANO STANOVNIŠTVO — KO NEDOSTAJE?

Prema rezultatima Popisa stanovništva 2023. godine, ukupno je popisano 673.203 lica.² Od tog broja, 623.633 lica imaju uobičajeno mjesto boravka u Crnoj Gori, i to:

- 576.495 sa državljanstvom Crne Gore;
- 46.878 stranih državljana;
- 260 lica za koja ne postoji informacija o državljanstvu;

Preostalih 49.570 lica obuhvataju:

- 44.017 državljana Crne Gore koji su u vrijeme popisa privremeno boravili u inostranstvu
- 5.553 lica koja obuhvataju dvostruko popisana lica, strance koji ne ispunjavaju uslove za uobičajeno mjesto boravka, kao i lica koja ne ispunjavaju uslove da budu jedinica popisa.

Međutim, kada se uporede ovi podaci sa evidencijama Ministarstva unutrašnjih poslova za isti datum (31. oktobar 2023), uočava se ozbiljna razlika. Prema podacima MUP-a, u zemlji je tada imalo registrovano prebivalište, boravište ili boravak ukupno 781.772 lica.

To znači da popisom nije obuhvaćeno više od 62.000 lica sa državljanstvom Crne Gore, kao i preko 50.000 stranih državljana sa važećim boravišnim statusom. uljepšati tabele, kao što je bilo u prethodnim pregledima. I da su podaci desno poravnanje zbog preglednosti.

Kategorije stanovništva	MUP 31.10.2023	Popisano stanovništvo	Nepopisano stanovništvo
1. Državljeni Crne Gore sa prebivalištem u Crnoj Gori	683.078	620.512	62.566
2. Strani državljani sa privremenim ili stalnim boravkom u Crnoj Gori	98.694	46.878	51.816
3. Nepoznato državljanstvo		260	
UKUPNO	781.772	667.650	114.122
4. Duplo popisani i oni koji nijesu jedinice popisa		5.553	
Ukupan broj popisnica		673.203	

Izvor: MUP i Uprava za statistiku

² Uprava za statistiku: Preliminarni rezultati popisa stanovništva 2023. godine od 25.01.2024. <https://www.monstat.org/uploads/files/popis%202021/pr.podaci/Preliminarni%20rezultati%20popisa%2025.01.2024.pdf>

NEPOPISANI DRŽAVLJANI CRNE GORE — 62.566 OSOBA

Ova grupa obuhvata lica koja formalno imaju prijavljeno prebivalište u Crnoj Gori, ali su toliko dugo fizički odsutna da u zemlji više nemaju ni člana domaćinstva koji bi mogao da pruži podatke u njihovo ime tokom popisa. U isto vrijeme, u ovoj kategoriji nalaze se i lica koja jesu fizički prisutna u Crnoj Gori, ali iz različitih razloga nijesu obuhvaćena popisom, bilo zato što ih popisivači nijesu zatekli u stanu, ili zato što nijesu željeli učesvovati u popisu.

Prema evidenciji Ministarstva unutrašnjih poslova, na dan popisa je 683.078 državljana Crne Gore imalo prijavljeno prebivalište u zemlji, dok je popisom obuhvaćeno njih 620.512. To znači da je popisom izostavljeno 62.566 osoba, odnosno skoro svaki deseti državljanin. Kada skoro desetina građana ostane van demografske statistike, povećava se rizik da ostane i van domašaja obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i razvojnih mjera, zbog čega važno izvršiti procjenu ovog dijela populacije.

NEPOPIISANI STRANCI — 51.816 OSOBA

Uprkos zakonskoj obavezi da se popišu i stranci sa stalnim i privremenim boravkom, nakon čega se metodološki procjenjuje da li ispunjavaju uslov uobičajenog mjesta boravka, konačni podaci pokazuju da je popisom obuhvaćeno samo 50% stranaca registrovanih u evidencijama MUP-a.

Najveća odstupanja zabilježena su kod državljana sljedećih država:

1. Rusija - 27.032 registrovanih u MUP-u, popisanih 13.550
2. Turska - 9.467 registrovanih, popisanih samo 1.869
3. Srbija - 22.661 registrovanih, popisanih 13.031

Shodno Zakonu o popisu, obuhvat je trebao uključiti sve strane državljane sa stalnim ili privremenim boravkom, uključujući i one koji su u Crnu Goru doselili tokom godine popisa, ukoliko su izrazili namjeru da u zemlji ostanu najmanje 12 mjeseci.

Prema konačnim rezultatima, popisom je ukupno je evidentirano:

- 46.878 stranaca sa uobičajenim boravkom, i dodatno
- 5.553 lica označenih kao dvostruko popisana, među kojima su i stranci koji ne ispunjavaju uslov uobičajenog boravka.

Iako je Ministarstvo unutrašnjih poslova zabilježilo da se u Crnoj Gori, na dan popisa 2023. godine, nalazilo skoro 99.000 stranaca sa legalnim boravkom, popisom je obuhvaćeno manje od 49.000 njih. To znači da je iz popisa izostavljeno oko 50.000 stranaca koji su imali privremeni boravak u zemlji, iako su, prema zakonu, morali biti popisani. Tokom popisa, kada je riječ o strancima sa boravkom kraćim od godinu dana, postavlja se važno pitanje: "Koliko dugo planirate da ostanete u Crnoj Gori?" Ako osoba kaže da će ostati duže od godinu dana, onda se ona, prema međunarodnim pravilima, računa kao stanovnik zemlje. Dakle, nije presudno koliko je neko već boravio u Crnoj Gori, već da li planira da oстане.

Ipak, izgleda da se popisom 2023. godine obuhvatili samo one strance koji žive u Crnoj Gori duže od godinu dana.

U trenutku kada stranci čine značajan udio u ekonomskim aktivnostima, tržištu nekretnina, investicijama i obrazovnom sistemu, njihova nevidljivost u zvaničnim statistikama predstavlja ozbiljan izazov za planiranje integracionih mjera, lokalnih politika i ukupnog društvenog razvoja.

ZAKLJUČAK

Tradicionalni popis stanovništva, iako i dalje važan, pokazuje ozbiljna ograničenja u uslovima sve dinamičnijih migracija i promjena u strukturi stanovništva.

U vremenu kada Crna Gora postaje sve privlačnija destinacija za migracije i boravak, pouzdano i ažurno praćenje stvarnog broja i strukture stanovništva postaje ključno za održivi razvoj. Oslanjanje isključivo na periodične popise, bez aktivnog korišćenja registara i digitalnih izvora podataka, dovodi do „statističke nevidljivosti“ - gotovo svakog desetog državljanina sa prijavljenim prebivalištem i svakog drugog stranca sa regulisanim boravkom.

Zato je neophodno da Crna Gora, pored očuvanja popisne tradicije, ubrzano razvija integrisane i modernizovane sisteme praćenja stanovništva, koji kombinuju popisne podatke, registre i AI alate. Samo tako možemo doći do stvarne demografske slike društva i na osnovu nje donositi pametne, pravedne i održive odluke.